

Asia: VN/2382/2024

Lausuntopyyntö yliopistojen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetusluonnoksista

Valtioneuvoston asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetusluonnoksen 5 §:ssä esitetään, että yliopistolain 49 §:n 3 momentissa tarkoitettua perusrahoituksesta 81 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 19 prosenttia muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus ja valtakunnalliset tehtävät). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 44 % (nykyisin 42 %) ja tutkimus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 37 % (nykyisin 34 %).

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

-

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (6 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

-

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (7 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmärahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen. Strategiaperusteisen rahoituksen osuus olisi jatkossa 10 prosenttia koko perusrahoituksesta

(nykyisin 15 prosenttia).

Strategiarahoitukseen kuuluvasta valtakunnallisesta ohjelmarahoituksesta luopumista vastaava 5 prosentin osuus siirrettäisiin muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyvästä rahoitusosuudesta toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

-

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

-

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

1. Yliopistossa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %
2. Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 19 %
3. Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 11 %
4. Avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 3 %
5. Korkeakoulujen yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %
7. Yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 2 %

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

-

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona strategiarahoituksesta (2 % -yksikköä) sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä (1 % -yksikkö), jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 3 % (nykyisin 4 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

-

7. Yliopistoissa kalenterivuonna suoritettujen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijöiden painoarvojen esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia

- Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa yliopistolain 40 §:ssä tarkoitettussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).
- Jos ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa ylemmän korkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon taikka jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.
- Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen laskemisesta (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Suomalaisten koulutustason nostamiseksi asetusluonnoksessa on ehdotettu monia muutoksia ensikertalaisten opiskelijoiden osuuden kasvattamiseksi. Muutokset edistävät koulutustason nousua, mutta samalla alaa vaihtavien mahdollisuudet uudelleen kouluttautumiseen ja jatkuvaan oppimiseen heikkenevät. Koulutuksen kasautumisen ehkäisemiseksi asetusluonnoksessa ehdotetaan toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen alentamista rahoituslaskennassa nykyisestä 0,7:stä 0,5:een. Saman tasoisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia kouluttautua ei tule heikentää. Metsäteollisuus ehdottaa, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia kouluttaa toisen saman tasoisen tutkinnon suorittaneita ei heikennettäisi kerrointa alentamalla.

Perustelut ehdotuksellemme: Toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen alentaminen vaikuttaisi metsäteollisuuden kannalta oleellisiin koulutuksiin erityisesti ammattikorkeakouluissa. Metsäteollisuudelle tärkeitä osaajia tuottavia koulutuksia ovat esimerkiksi metsätalousinsinöörin, prosessi- ja materiaalitekniikan sekä sähkö- ja automaatiotekniikan koulutukset. Metsäalalle ja -teollisuuteen työllistävät koulutusohjelmat eivät ole perinteisesti olleet ensikertalaisten ja nuorten hakijoiden suosiossa, vaan näihin koulutusohjelmiin hakeutuvilla on keskimääräistä useammin taustalla aiempia opintoja tai kokonainen tutkinto.

Metsäteollisuusyritysten kokemusten mukaan toisen saman tasoisen tutkinnon suorittaneilla on sekä erinomaiset työelämätaidot että yritysten kaipaamaa monialaista osaamista. Tällaiset henkilöt työllistyvät hyvin, ja he ovat elintärkeää työvoimaa osaajapulasta kärsivällä alalla. Toisen saman tasoisen tutkinnon suorittaminen mahdollistaa osaamisen päivittämisen ja työelämässä pysymisen myös esimerkiksi sairastumisen tai työttömyyden kohdatessa. Mahdollisuus suorittaa toinen saman tasoisen tutkinto tukee myös jatkuvaa oppimista, jonka muotoja olisi syytä heikentämisen sijaan kehittää ja laajentaa.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

-

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Julkaisujen lukumäärä 14 %**
- 2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä 9 %**
- 3. Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus 7 %**
- 4. Kotimainen ja kansainvälinen yrityksiltä saatu tutkimusrahoitus ja muu kotimainen tutkimusrahoitus 7 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

-

10. Tohtorin tutkintojen lukumäärää koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 9 %:iin (nykyisin 8 %). Voimassa olevan asetuksen tohtorin tutkintoja koskevasta rahoitusrajasta luovuttaisiin.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

-

11. Kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 7 %:iin (nykyisin 6 %) ja kotimaista ja kansainvälistä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta ja muuta kotimaista tutkimusrahoitusta (Suomen Akatemia, Business Finland) koskevan kriteerin painoarvoa samoin 7 %:iin (nykyisin 6 %).

Kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta painotettaisiin laskennassa kertoimella 1,2.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

Metsäteollisuus olisi toivonut uudistetussa rahoitusmallissa yritys yhteistyön vahvempaa huomioimista sekä jatkuvan oppimisen keinojen ja väylien tukemista niin yliopistojen kuin ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleissa.

- Yritys yhteistyön painoarvo: Asetusluonnoksessa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille ehdotetut yritys yhteistyön merkityksen vahvistamista koskevat muutokset, kuten yritysrahoitukselle ehdotetut kertoimet, ovat oikeansuuntaisia, mutta riittämättömiä. Etenkin yliopistoja tulisi huomattavasti ehdotettua voimakkaammin kannustaa yritys yhteistyöhön sekä tutkimuksessa että koulutuksessa:

Yliopistojen rahoitusmalliin ehdotetun, kilpailtuun kotimaiseen tutkimusrahoitukseen yhdistetyn yritysrahoituksen korin sijaan Metsäteollisuus ehdottaa yliopistojen malliin uutta, ”Yksityisen ja kolmannen sektorin rahoitus tutkimukseen ja koulutukseen” -koria, jonka keskeiset mittarit olisivat: (i) kotimainen ja ulkomainen yritysrahoitus tutkimukseen, (ii) avoimesta korkeakoulutuksesta kerätyt maksut, ja (iii) koulutusliiketoiminnan tuotot.

Perustelumme yritys yhteistyön painoarvon kasvattamisen tärkeyteen:

1. Metsäteollisuus ry pitää yritysten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön tiivistämistä tärkeänä innovaatioiden sekä niiden skaalaamisen ja kaupallistamisen edistämiseksi. Yhteistyö on tärkeää myös metsäsektorin osaajien saatavuuden varmistamiselle, kyvykkyyksien kasvamiselle sekä toimialan yleisen kehittymisen ja kasvun edistämiseksi.

2. Suomen tavoitteena on nostaa T&K-rahoitusta 4%:iin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. 4%:n tavoitteesta yksityisen sektorin T&K-panoksen on tarkoitus kattaa kaksi kolmasosaa, julkisen sektorin kolmannes. Tavoitteen saavuttaminen edellyttääkin sitä, että julkisella rahoituksella saadaan vivutettua yksityistä sektoria lisäämään T&K-rahoitustaan. Tämän vipuvaikutusperiaatteen sekä hallitusohjelmassa ja viime vuonna julkaistussa parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa korostetun tutkimus-yritys yhteistyön tärkeyden tulisi läpileikata kaikkia TKI-politiikkatoimia - myös korkeakoulujen rahoitusmallia, jossa se toteutuisi yritys yhteistyön painoarvoa kasvattamalla.

Tutkimustulosten kaupallistamiseen kannustamiseksi Metsäteollisuus rohkaisee jatkossa arvioimaan, miten patentit voitaisiin huomioida osana yliopistojen rahoitusmallia. Patenteja tuotetaan huomattavan vähän julkaisuihin verrattuna, joten on syytä miettiä, kuinka innovaatioiden kaupallistaminen edistyisi. Arvioinnissa on tärkeä huomioida, kuinka hyvin patenttien edelleen siirtyminen yksityiseksi liiketoiminnaksi tapahtuu. Yliopistoja tulee kannustaa joustavaan oikeuksien siirtoon erityisesti yritysrahoitteisissa hankkeissa. Yritysrahoitteisissa tutkimuksissa patentoidut keksinnöt on ensisijaisesti siirrettävä yrityksille, muutoin kiinnostus yritysten rahoitukseen hiipuu.

12. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta eikä yliopistojen valtakunnallisten tehtävien rahoitusta, voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

-

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

13. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

-

14. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista.

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

15. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.
- Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

Metsäteollisuus näkee kansainvälisen tutkimusyhteistyön tärkeänä: esimerkiksi EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma tuo hankkeisiin osallistujille paitsi rahoitusta, myös aineettomia hyötyjä, kuten osaamisen ja näkyvyyden kasvua sekä verkostoja ja uusia kumppanuuksia. Yliopistojen kansainvälisen kilpaillun tutkimusrahoituksen ja ammattikorkeakoulujen kansainvälisen kilpaillun T&K-rahoituksen painoarvon ehdotetut vahvistamiset ovatkin kannatettavia.

Yleisenä huomiona Metsäteollisuus toteaa, että asetusluonnoksen ehdotukset korkeakoulujen rahoitusmallien muutoksista vuosille 2025-2028 jäivät vaikutuksiltaan pieniksi. Koska rahoitusmallit ovat tulosperusteisia, korkeakoulujen perustelut mahdollisimman maltillisten muutosten kautta saavutettavasta ennustettavuudesta ovat korkeakoulujen kannalta sinänsä ymmärrettäviä. Pienillä, "vain välttämättömät" -tyyppisillä muutoksilla ei kuitenkaan ole mahdollista vastata riittävällä tasolla muun yhteiskunnan tarpeisiin.

Jotta korkeakoulujen toimintaa voimakkaasti ohjaavissa rahoitusmalleissa konkretisoituisivat laajemmasta TKI-politiikasta ja koko yhteiskunnan kehityksestä nousevat muutostarpeet, kuten tavoite T&K-rahoituksen tason huomattavaan kasvattamiseen ja sitä kautta Suomen kasvun ja kilpailukyvyn nostamiseen, tulisi seuraavassa rahoitusmalliuudistuksessa tehdä huomattavasti suurempia muutoksia muun muassa yritysryhteistyöhön kannustamiseen.

Vuodesta 2029 alkavan rahoitusmallin valmistelu tulee aloittaa hyvissä ajoin, jotta korkeakoulut voisivat varautua muutoksiin ajoissa. Korkeakoulujen yhteiskunnallista roolia ja siitä nousevia rahoitusmallien muutostarpeita koskeva keskustelu, johon on osallistettava korkeakoulujen ja niihin suoraan sidoksissa olevien toimijoiden lisäksi laaja-alaisesti yhteiskunnan eri sektoreita, ml. elinkeinoelämä, tulisikin aloittaa mahdollisimman pian.

Suorsa Marjaana
Metsäteollisuus ry